

İnsan Haklarının Korunmasında Kent Konseylerinin Rolü: Eskişehir Örneği Üzerine Bir Değerlendirme

Yrd.Doç.Dr. Duru ŞAHYAR AKDEMİR

Anadolu Üniversitesi, İktisat Fakültesi
dsakdemir@anadolu.edu.tr

ÖZ:

Kamunun yönetiminde gözetilmesi gereken en temel husus her bir yurttaşa “temel haklarla ilgili ihtiyaçlarını eşitçe karşılama olanağı” sağlanmasıdır. Klasik yönetim anlayışının hâkim olduğu sistemlerde kişiler yönetime aktif olarak katılamamakta, temsil edilememekte, haklarıyla ilgili konularda yeterli bilgiye erişememektedir. Böylece insan haklarının özü gerçekleşmemekte ve insan haklarının korunması engellenmektedir. Bu durum da demokrasilerde ve yönetimde yeni arayışlara yol açmaktadır. Yönetişim anlayışı ise “vatandaşların ve grupların çıkarlarını ifade ettikleri, haklarını ve ödevlerini gerçekleştirebildikleri ve farklılıklara aracılık eden” “mekanizmalar, süreçler, ilişkiler ve kurumlar” olarak klasik yönetim anlayışına güçlü bir alternatif olmaktadır. Kent konseyleri de yönetim kapsamında hayata geçirilmiş olan mekanizmalardır. Bu durumda kent konseylerin insan haklarının geliştirilmesine ve korunmasına katkı sağlamalarını beklemek yanlış olmayacaktır.

Çalışmanın amacı, yönetim ve insan hakları arasındaki bağa dikkat çekerek kent konseylerinin işlevlerini insan hakları yaklaşımı ile ele almak ve bu kapsamda Eskişehir’de yer alan kent konseyleri örnekleri üzerinden değerlendirmelerde bulunmaktadır.¹

Anahtar Kelimeler: İnsan Hakları, Kamu Yönetimi, Yönetişim, Gündem 21, Kent Konseyleri, Eskişehir

The Role Of The City Councils In The Protection Of Human Rights: An Evaluation On Eskişehir Sample

¹ Giriş bölümünde tırnak içinde yer alan ifadeler:
(5) ve (27)

Abstract

Public administration should ensure that citizens have equal access to the rights of all. In classical public administration, people cannot actively participate in decision-making, cannot be represented and cannot access sufficient information about their rights. So that human rights are not protected. This leads to new quests in democracy and public administration. Governance can be described as “complex mechanisms, processes, relationships and institutions through which citizens and groups articulate their interests, exercise their rights and obligations and mediate their differences”. City councils are governance mechanisms. In this case, councils need to contribute to the development and protection of human rights.

The purpose of this article is to take attention to the link between governance and human rights, to deal with the functions of the city councils with human rights approach and to evaluate city councils in Eskişehir city.

Key Words: Human Rights, Public Administration, Governance, Agenda 21, City Councils, Eskişehir.

1.Giriş

Yönetişim anlayışı “katılım, eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik, cevap verebilirlik, etkinlik ve stratejik vizyona sahip olma” gibi ilkelere dayanmaktadır (1). Bu ilkeler etrafında oluşturulan sistem “hep birlikte yönetmeyi” gerektirmekte ve karar alma sürecinden denetim sürecine değin sivil toplumun ve özel sektörün de yönetime katılmasını teşvik etmektedir (1). Yönetişim anlayışı uluslararası alanda yaşanan bir takım gelişmelerin de katkısıyla yerele taşınmıştır. 1992 yılında yapılan Birleşmiş Milletler (BM) Zirvesi neticesinde ortaya çıkan “Gündem 21” belgesi yönetişim anlayışının yerele taşınmasında en etkili olan gelişmedir (2). “Gündem 21” “sürdürülebilir kalkınma” konusunda uluslararası toplumun ve devletlerin dikkatlerini çekmeyi amaçlayan “eylem planı” niteliğinde bir belgedir. Belgede sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmak için “küresel ortaklık” tesis etmek gerektiği ifade edilmiş ve “merkezi yönetim – yerel yönetim ilişkilerinin” “yerinden yönetim” anlayışına göre yeniden şekillendirilmesi, “hükümetler ile hükümet dışı kuruluşlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi” ve katılımın artırılması gibi konulara öncelik verilmiştir (3). Gündem 21 belgesinin konumuz açısından en önemli katkısı belgeye imza atan devletlere ulusal eylem planlarının oluşmasına kaynaklık edecek yerel eylem planlarını

(Yerel Gündem 21-YG-21) hazırlamaları konusunda sorumluluk yüklemesidir (4). Türkiye’de YG-21 uygulamaları proje olarak 1997 yılında başlamış ve sonrasında uygulamalar sürekli bir programa dönüştürülmüştür. Bu programın en önemli uygulamalarından birisi de kent konseyleridir.

Kent konseyi uygulamaları yönetim bağlamında katılımı artıracak ve yerinden yönetimi güçlendirecek bir platform olarak düşünülmektedir. Literatürde yer alan çalışmaların da çoğu kent konseylerini katılım ve yerinden yönetim ilkelerini güçlendiren bir unsur olarak ele almaktadır.² Bu ilkelere sağladığı katkının yanında kent konseyleri, insan haklarının korunmasında da önemli bir role sahiptir. Çünkü kent konseylerinin işlevleri arasında kent hak ve hukukunun korunması ve sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi de vardır. Kentin hak ve hukukunun korunması işlevi konseylere insan haklarının korunması konusunda sorumluluklar yüklemektedir. Ayrıca sürdürülebilir kalkınma kapsamında da kent konseyleri çevre ve sağlık hakkının korunmasında etkin rol almalı, kentte yaşayanları bilgilendirmeli, onların duyarlılıklarını harekete geçirmelerine aracılık etmelidir.

Bu bağlamda çalışmada yönetim ve insan hakları konuları üzerinde durulacak ve Eskişehir örneği özelinde kent konseylerinin insan hakları alanına yapmaları beklenen katkılar belirlenecektir. Çalışmada ilk olarak yönetim anlayışının insan haklarıyla olan ilişkisi ortaya konulacaktır. İkinci olarak kent konseyleri’nin işlevleri insan hakları perspektifinden incelenecektir. Son olarak Eskişehir Kent Konseyi, Odunpazarı Kent Konseyi ve Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi³ örnekleri üzerinden değerlendirmeler yapılacaktır.

² Kent konseylerini katılım ve yerinden yönetim ilkeleri açısından ele alan bazı çalışmalar için lütfen bkz.

Kutlu, Usta ve Kocaoğlu 2009, Uçar ve Negiz 2016, Çelik 2013, Demir ve Yavaş 2015.

³ Eskişehir’de yer alan kent konseyleri arasında sıraladığımız Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi’nin yapısal bakımdan ve işleyiş bakımından diğer konseylerle karşılaştırıldığında bir takım farklılıkları bulunmaktadır. Bu farklılıkların en temel nedeni Tepebaşı Belediyesi’nin Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) kapsamında “Sağlıklı Kentler” adlı harekete dâhil olması ve bu kapsamda ilgili hareketin ulusal ağı olarak akredite edilmiş olan Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği’ne üye olmasıdır (26).

Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi çalışma yönergesinde bu durum “Bu yönerge Tepebaşı Belediyesi 04.05.2001 tarih ve 8992 sayılı yazı ve 08/63 numaralı meclis kararı, 03.07.2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 76. Maddesi ve 08.10.2006 tarih 26313 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Sağlıklı Kent Konseyi Yönetmeliği ile 06.06.2009 tarih ve 27250 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan değişiklikler ve Sağlıklı Kentler Birliği’nin tüzüğüne dayanılarak hazırlanmıştır” şeklinde ifade bulmuştur.

Ayrıca Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi’nin organizasyon şeması da diğer konseylerden farklıdır. Konsey ve Belediye birçok konuda ortak çalışmalarda bulunmaktadır, yan yana çalışmaktadır. Bu farklılıklara rağmen genel kanı Eskişehir’de üç adet kent konseyi olduğu yönündedir. Bu konuda Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi Başkanı

2. İnsan Hakları ve Yönetişim: Kavramsal Çerçeve

İnsanları diğer canlılardan ayıran bir takım özellikler ve olanaklar bulunmaktadır. İnsanın bu ayırıcı özellikleri ve olanakları ona varlıkta özel bir yer sağlamakta ve onu değerli bir varlık yapmaktadır. Değerli bir varlık olarak insan onu diğer canlılardan ayıran olanaklarını gerçekleştirebilmek için bir takım taleplerde bulunmaktadır. Bu talepler insanların görmesi ve başkalarına göstermesi gereken muamelelere ilişkin taleplerdir. İnsan hakları ilkeleri olarak adlandırdığımız söz konusu talepler insanları “yalnızca insan oldukları için koruma istemleri olarak” ortaya çıkmaktadır (5). Dolayısıyla insan haklarının korunması insanın değerinin korunması anlamına gelmektedir. Korunmaları bakımından haklar doğrudan korunan ve dolaylı korunan haklar olarak iki kısımda incelenebilir. Doğrudan korunan haklar insanların olanaklarıyla doğrudan ilgili olan haklardır. Bu hakların talep ettiği şey “insana özgü etkinliklerin gerçekleştirilirken kişilere dokunulmamasıdır” (5). Bu haklar devlet tarafından dokunulmayacak haklardır; hakların korunmasında devletin üstlenmesi gereken rol “çiğnenmelerini önlemek, çiğnendiği zaman da dengeyi yeniden kurmaktır” (5). Hiç kimsenin tutsak ya da köle durumunda tutulmaması, kimseye insanlık dışı muamele edilmemesi gibi talepleri kapsayan kişi dokunulmazlığı, ifade özgürlüğü ve toplanma özgürlüğü doğrudan korunan haklara örnek olarak verilebilir. Bu haklar “devlet tarafından verilemeyecek” ve “kişilerde kişilerce saygı görebilecek” haklardır. Dolayısıyla bu hakların korunması tek tek kişilere bağlıdır. Dolaylı korunan haklar ise kişilerin “insan olarak olanaklarını geliştirebilmesini sağlayan önkoşullara ilişkin” taleplerdir. Bu hakların kişilere sağlanması devletin kişilere tanıdığı sosyal, ekonomik ve siyasal haklara bağlı olup korunması da “kamu kuruluşları” tarafından gerçekleştirilir. Bu şekilde gerçekleştirilecek koruma söz konusu hakları “ülkede yapılan düzenlemelere ve alınan siyasi kararlara” bağlı kılmaktadır. Eğitim hakkı ya da sağlık hakkı olmadan kişiler olanaklarını gerçekleştiremezler, kişilerin olanaklarını gerçekleştirebilmeleri için eğitim haklarına ve sağlık haklarına erişimleri gerekmektedir. Ancak bu hakların gerçekleşmesi ve korunması ülkede geliştirilen birçok politikaya, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının işleyişlerine ve daha birçok dinamiğe bağlıdır.

Çamoğlu da “Eskişehir’deki üç belediyemizin de kent konseyleri var” ifadesini kullanmıştır. Bu çerçevede çalışmada söz konusu farklılıklar göz ardı edilerek üç konsey üzerinden değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Buradan hareketle insan haklarının korunmasının kişilere ve (kimi zaman doğrudan kimi zaman da dolaylı olarak) devletlere bağlı olduğunu belirtebiliriz. Zira devlet insan haklarını koruyan, kollayan ve bu hakların yaşanmalarını sağlayan temel kurumdur. Devletin amaçları “grup halinde yaşayan insanlar arasındaki şu veya bu şekilde kendiliğinden kurulan toplumsal ilişkileri hukuk ilişkilerine çevirmek” ve “kamuyu yönetmek” olarak ifade edilebilir (5). Toplumsal ilişkilerin hukuk ilişkilerine çevrilmesi olarak ifade edilen ilk amaç devletin aynı zamanda bir hukuk kurumu olduğunu belirtmektedir. Bu kapsamda bir hukuk kurumu olarak devletin en temel işlevleri de “yurttaşların insan haklarını güvence altına almak ve yaşanabilmesini sağlamak”tır (5). Devletin ikinci amacı kamuyu yönetmektir. Kamunun yönetiminde gözetilecek temel ilke ise bu yönetim sırasında tüm yurttaşların insan haklarına eşit olarak erişimlerinin sağlanmasıdır. Yurttaşların insan haklarına erişebilmeleri ve insan haklarının korunması için insan haklarına duyarlı ve insan haklarını korumayı temel amacı haline getirmiş yönetim anlayışına ihtiyaç duyulmaktadır.

Yönetişim kavramı ise kamu yönetiminde 1970’lerden sonra ortaya çıkan verimliliği arttıracak, hesap verebilirliği geliştirecek aynı zamanda yönetime katılımı artıracak klasik yaklaşıma “alternatif” olarak sunulan yeni anlayışın adıdır. (6). Bu itibarla yönetişim “toplum-devlet ilişkilerinde karşılıklı etkileşime dayalı yeni bir yönetim tarzı” olarak tanımlanmaktadır (6). Söz konusu anlayışa göre karar alma ve alınan kararların uygulanması aşamasında tek aktör hükümetler değildir. Diğer aktörler, “özel sektör, sivil toplum kuruluşları, siyasi partiler, medya, uluslararası kuruluşlar” olarak sıralanabilir (7). Karar alma ve uygulama sürecinde yer alan aktörler arasında iyi bir iletişim ve işbirliğinin sağlanması ancak belirli bir takım ilkelerin hâkim kılınmasına bağlıdır. Yönetişim anlayışının dayandığı temel ilkeler “katılım, eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik, cevap verebilirlik, hukukun üstünlüğü, etkinlik ve stratejik vizyona sahip olma” olarak sıralanabilir (1). Literatürde yönetişim kavramının yanı sıra “iyi yönetişim” ve “demokratik yönetişim” kavramları da kullanılmaktadır. Sözen (7), iyi yönetişim kavramının yönetişim anlayışının dayandığı ilkeler üzerinden kavrama normatif bir anlam yüklenmesiyle ortaya çıktığını ve yönetişim ilkelerinin hayat bulduğu sistemlerin “iyi yönetişim” örnekleri olarak sunulduğunu belirtmektedir. Demokratik yönetişim ise yönetişim ilkelerinin yanında “demokratik unsurları ve insan haklarına saygıyı” da içeren daha kapsayıcı bir kavram olarak kullanılmaktadır (7). Yönetişim kavramının yanında 2000’lerden itibaren özellikle de BM belgelerinde “demokratik yönetişim” kavramının da kullanılması hatta iyi yönetişim yerine

demokratik yönetim kavramının tercih edilmesi “insan merkezli” bir anlayışın ve insan haklarının yönetimler açısından en önemli şeyler haline geldiğinin de önemli bir göstergesidir. Şimdi bu ilkelerin incelenmesine geçilebilir.

İlk olarak katılım ilkesi, vatandaşları kamu yönetiminde yönetilenler olarak görmek yerine onları yönetime katkı sağlayan, paydaş olan bireyler olarak konumlandırmaktadır. Bu ilkenin hayata geçirilmesi halinde vatandaşlar yönetime daha aktif şekilde katılabilecekler; duygu, düşünce ve taleplerini kolayca ilgililere iletebilecekler ve dezavantajlı gruplar da etkin şekilde temsiliyet kazanacaklardır. Eşitlik ilkesi yönetim anlayışının dayandığı bir diğer ilkedir. İnsanlar doğaları gereği aynı türün üyeleri oldukları için aynı değere sahiptirler ve onur, haklar bakımından birbirleriyle eşittirler. Bu nedenle de kişilerin kamusal hizmetlere erişimde, karar alma süreçlerine katılmada, yargılanmada ve daha pek çok alanda eşitlik prensibine uygun muamele görmeleri gerekmektedir. Eşitlik prensibine uygun muamelenin sağlanması da ancak insan hakları ilkelerine dayalı olarak oluşturulmuş bir yasal düzene ve bu yasal düzeni yine insan haklarına uygun şekilde denetleyen bir yargısal sisteminin hâkim kılınmasına bağlıdır. Diğer bir taraftan kişilere eşitlik prensibine uygun şekilde muamele öngören yönetim yaklaşımı aynı kişilere eşitlik prensibine uygun şekilde sorumluluklar da yüklemektedir. Bu sorumluluklar yönetime katılma konusunda her sektörün üstüne düşeni yapması anlamına gelmektedir (1). Şeffaflık ilkesi ise yönetim alanında yer alan aktörlerin kararlarına ve uygulamalarına “bireylerin kolayca erişebilmeleri” anlamına gelmektedir. Şeffaflık ilkesinin korunabilmesi için temel bir gereklilik olan “bilgi edinme hakkı” korunması gereken hakların başında gelmektedir. Bu hakkın daha geniş kapsamda gerektirdiği şey ise “hükümetlerin eylemlerine ilişkin kamuoyunun bilgi edinme hakkıdır” (1). Diğer bir ilke olarak hesap verebilirlik; “bir davranış/eylemi açıklama ve haklılığını ortaya koyma yükümlülüğü” olarak açıklanabilir (Aktaran 7). Bu kapsamda ilke kurumların ve kamu personelinin kamusal kapsamda gerçekleştirmiş oldukları eylemlerinin/davranışlarının sorumluluğunu üstlenmeleri anlamına gelmektedir. Bir diğer ilke cevap verebilirlik ilkesidir. Cevap verebilirlik, vatandaşların hükümet temsilcileri ve kamu yöneticileri karşısında dikkate alınmaları, soru ve sorunlarına yanıt bulmaları anlamına gelmektedir. Devletin bir insan kurumu olduğunu düşünürsek; cevap verebilirlik ilkesine işlerlik kazandırılmasıyla yönetimlerde insan odaklı bir yaklaşım izleme yolunda önemli bir adım atılmış olduğunu dile getirebiliriz. Hukukun üstünlüğü ilkesi de yönetim ilkeleri arasındadır. Bu ilke hem kurumlar hem de kişiler bakımından ele alınabilir. İlk

olarak hukukun üstünlüğü kurumların kendileri için belirlenmiş yasal çerçeveler uyarınca hareket etmelerini gerektirmektedir. Kurumlar kendilerine çizilmiş sınırlar, yetkiler ve sorumluluklar çerçevesinde faaliyet göstermelidirler. İkinci olarak, hukukun üstünlüğü ilkesi kişilerin de kendi eylemlerinden kaynaklanan bir takım durumlarda kendilerine ilgili kanunun uygulanacağını kabul etmeleri anlamına gelmektedir. Etkinlik ilkesi “sonuca ulaşmada gösterilen başarı” olarak tanımlanmaktadır (1 ve 8). Son ilke olarak “stratejik vizyona sahip olma” da kısa vadeli politikalar ve programlar yerine kapsamlı ve uzun dönemli politikaların üretildiği “gerçek ihtiyaçları gidermeye odaklı kamu hizmetleri anlayışı” olarak anlaşılmaktadır (1).

Yönetişim ilkelerinin hayata geçirildiği sistemlerde insan haklarının korunması mümkün hale gelmektedir. Zira daha önce de ifade edilmiş olduğu gibi etkin ve edilgin anlamda muamele etme ilkeleri olarak insan hakları “hukukun oluşturulmasında/türetilmesinde hareket edilecek temel öncüller ve kamu yönetimini belirleyecek” kurallardır (5). Bu nedenle söz konusu kuralların korunması ancak katılımın sağlandığı, şeffaflığın, hesap verilebilirliğin, cevap verebilirliğin korunduğu eşitliğin sağlandığı sistemlerde mümkündür. Aynı şekilde BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği tarafından hazırlanan belgede yönetim ilkelerinin gerçekleşip gerçekleşmediğini yani ilkeler üzerinden iyi yönetişime ulaşıp ulaşılmadığını sivil, kültürel, ekonomik, siyasi ve sosyal hakların korunup korunmadığı üzerinden test etmek gerektiği belirtilmektedir. Aynı belgede insan hakları ilkelerinin siyasi, sosyal ve ekonomik aktörlere hesap verebilir olmaları için “bir dizi performans standardı” sağladığından söz edilmekte ulusal ve uluslararası politikaların ve programların oluşturulmasında ve bütçe ödeneklerinin hazırlanmasına da insan hakları ilkelerinin önemine değinilmektedir. Yine merkez ve yerel yönetimlerin şeffaf hale gelmeleri, kalkınmanın sürdürülebilir hale gelmesi için gerekli standartların insan hakları ilkelerinden hareketle oluşturulduğuna değinen belgede tüm bu haller göz önünde tutulduğunda insan hakları ilkelerinin iyi yönetişim için *kılavuz ilkeler* olduğu belirtilmektedir (9).

3. Kent Konseyleri'nin Kuruluşu Yapısı ve İşlevleri

3.1. Kamu Yönetimi, Yönetişim ve Kent Konseyleri

“Ulus devlet modeline” geçilmesiyle devletlerin; kamusal hizmetlerin üretilmesi, bu hizmetlerin halka ulaştırılması, hukukun uygulanması, güvenliğin sağlanması gibi gereklerin karşılanacağı bir yönetim sistemine ihtiyaçları hâsıl olmuştur (10). Bu ihtiyaca binaen oluşturulan geleneksel

kamu yönetimi anlayışının temel özellikleri “merkeziyetçi” olması, “bürokrasi odaklı” olması ve “hiyerarşik” nitelikler taşımasıdır (6). Bu anlayışa göre ayrıntılı kurallar ve biçimsellik kamu yönetimine etkinlik sağlayacaktır. Diğer taraftan devletin “kamusal mal ve hizmetlerin” üretim ve dağıtım aşamasında doğrudan yer alması gerekmektedir. Ayrıca siyasetler tarafından belirlenen kamusal politikalar kamu yöneticileri eliyle gerçekleştirilmeli, siyasi ve idari alan birbirinden ayrılmalı ve “kamu yönetimi profesyonel bir bürokrasi ve çalışanların hayat boyu, istihdamına” göre düzenlenmelidir (6). Bu ilkeler ilk etapta belirlenen ihtiyaçlara cevap verse de uzun vadede devletin fazlaca büyümesine ve hantallaşmasına neden olmuştur. Böylece devlet “toplum ve bireylere” hizmet sunmakta zorluklarla karşılaşmaya başlamıştır. Diğer taraftan sistemin hiyerarşik olarak örgütlenmesi de yöneten ile yönetilen arasındaki bağın zayıflamasına yol açmıştır. Bu durum da vatandaşların yönetime aktif olarak katılmalarını ve seslerini duyurmalarını engellemiştir (10). Geleneksel kamu yönetiminin temel ilkelerinden kaynaklanan sorunların yanında 20. yüzyılla birlikte yaşanan bir takım gelişmeler de devletlerin yönetim anlayışlarında değişimlere yol açmıştır. Özellikle de 1980 sonrası küreselleşmenin ve “bölgesel bütünleşme süreçlerinin” hızlanması ulusal egemenlik anlayışının zayıflamasına yol açmıştır (11). Ayrıca bilgiye erişimin kolaylaşması sonucu demokrasi ve yönetim anlayışına ilişkin şeffaflık, bilgiye erişim, hesap verebilirlik gibi yeni kavramlar gündeme gelmiştir. 1980 sonrası dönemde vatandaşların “polis, meclis, hukuk sistemi” gibi kurumlara duydukları güvensizliğin artması ve siyasete yönelik ilgilerinin azalması da sisteme yönelik sorgulamaların artmasına neden olmuştur (10). Yine insan hakları ile çevreye duyarlılık gibi alanlarda yoğunlaşan sosyal hareketler de yeni bir yönetim anlayışına duyulan ihtiyacı ortaya koyan gelişmeler arasında yer almaktadır. Tüm bu etkilerin bir sonucu olarak “toplum yerine bireyin, merkez yerine yerelin” ön plana çıktığı yeni bir sisteme doğru değişim süreci başlamıştır. (10). Klasik yönetim anlayışına yeni bir soluk getiren bu sistem “yönetişim” olarak adlandırılmaktadır.

Yönetişim anlayışının yerele yansıması ise 1992 yılında Rio de Janeiro’da gerçekleştirilmiş olan BM Çevre ve Kalkınma Konferansı’nı takiben gerçekleşmiştir. Konferansın en önemli çıktısı “Gündem 21” adlı eylem planıdır. Söz konusu belgede “yoksulluğun, açlığın, hastalıkların ve cehaletin” arttığından ve ekosistemlerin çökmekte olduğundan söz edilmekte ve sorunların çözümü için “küresel bir ortaklık” çağrısında bulunmaktadır (12). Belgede öne çıkan başlıklar sürdürülebilir kalkınma, merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi, “hükümet ve hükümet dışı kuruluşlar arası işbirliğinin geliştirilmesi” ve halk

katılımının artırılması olarak belirtilmiştir (4). Bu kapsamda Gündem 21’i imzalayan devletlerden kendi Yerel Gündem 21 (YG-21)’lerini oluşturmaları ve yerel toplantı sonuçlarına göre Ulusal Gündem 21’lerini hazırlamaları beklenmiştir. Türkiye kendi YG-21’ini belirlemek için iki eylem planı geliştirmiştir. Bu eylem planlarının ilki 1996 yılında İstanbul’da “Habitat II” konferansı sonrasında hazırlanan *Türkiye Ulusal Rapor ve Eylem Planı*’dır. İkincisi ise, 1998 yılında yayımlanan *Türkiye Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı*’dır (4). Tüm bu gelişmelerin yol açtığı yerel yönetim reformlarının bir parçası olarak 2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2005 yılında 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu hazırlanmıştır. İlgili kanunların yürürlüğe girmeleriyle kent konseyleri oluşturulmuştur (13).

3.2. Kent Konseylerinin Yapısı ve İşlevleri

Kent konseyleri “mahallin en büyük mülki amiri veya temsilcisi, belediyenin içinde bulunduğu seçim bölgesi veya bölgelerinin milletvekilleri, belediye başkanı veya temsilcisi, sayısı onu geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, meclis üye tam sayısının yüzde 30’unu geçmemek üzere belediye meclisinin kendi üyeleri arasından seçeceği temsilcileri, meclis üye tam sayısının yüzde 30’unu geçmemek üzere il genel meclisinin kendi üyeleri arasından seçeceği temsilcileri, belediye başkanının çağrısı üzerine toplanan muhtarların kendi aralarından seçecekleri en fazla 10 temsilci, beldede teşkilatını kurmuş olan siyasi partilerin temsilcileri, varsa üniversitelerden bir temsilci (birden fazla olması durumunda her birine temsilen bir üye), kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, sendikalar, noterler, baro, kooperatifler, birlikler, konuyla ilgili dernek ve vakıf temsilcileri, kent konseyince kurulan meclis ve çalışma gruplarının birer temsilci”den oluşmaktadır. Kent konseylerinin üç tane organı bulunmaktadır. Bu organlar genel kurul, yürütme kurulu, meclisler-çalışma gruplarıdır. Yılda iki kez toplanan genel kurul, kent konseylerinin en etkili organıdır. Genel kurul tarafından seçilen yürütme kurulu en az beş kişiden oluşmaktadır. Yürütme kurulunun görevi genel kurul gündemini belirlemek, genel kurulca belirlenen görüşleri belediyeye sunarak ve bu konuda izleme faaliyetleri sürdürmektir. Kent Konseylerinin bünyesinde yer alan meclisler ve çalışma grupları ise “kent konseyinin görev alanlarında yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin

yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapılar” olarak tanımlanmaktadır (28).

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 76. Maddesinde kent konseyi’nin işlevleri “kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi”, “kentin hak ve hukukunun korunması” ve “sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini” hayata geçirmek olarak belirtilmiştir (14).

Hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi belli bir şehirde kişilerin birbirlerinden farklı olan kimliklerini bir yana bırakarak ortak bir kimlik etrafında bir araya gelmelerini öngörmektedir (15). Hem küçük kentlerde hem de büyük kentlerde kişiler kendi ekonomik imkânlarına, o kentin yerlisi olup olmamalarına, etnik kökenlerine bağlı olarak “kendi gibi” olan gruplarla birlikte sınırlarını kendilerinin belirledikleri yerleşim alanlarında ikamet etmeyi tercih etmektedirler. Bu durum doğası gereği farklı alt kimliklere sahip olan insanların birbirleriyle kaynaşmalarına engel olmakta; ortak bir kimlik etrafında birleşmelerini engellemektedir. Söz konusu olgu kimi zaman ilgili grupların sahip oldukları alt kimlikler özelinde kendilerini soyutlamalarına ve diğer grupları da ötekileştirerek ayırmalarına yol açmaktadır. Böyle bir oluşumun ayrımcılığı, dışlanmayı ve hatta kimi zaman da şiddeti tetiklediği çok açıktır. Bu sorunu ortadan kaldırmak için “hemşehrilik bilinci”nin geliştirilmesi sorunun çözülmesine katkı sağlayabilir. Zira 5393 sayılı Belediye Kanununda hemşehri olmak için belirtilen tek ölçüt “ikamet edilen yer” dir (14). Böylece kişilerde ortak bir kimlik bilinci yaratılmakta, bu kimlik etrafında kişilerin yaşadıkları kente aidiyetleri geliştirilerek, kentle bütünleşmeleri sağlanmaktadır. Kentle bütünleşen kişi, kente sorumluluk duymakta ve sorumluluk bilinciyle kentin maddi ve manevi değerlerini korumakta ve geliştirmektedir. Kentine karşı sorumlulukları olan hemşehrilerin hakları ise ilgili kanunda “belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma” olarak sıralanmaktadır. Bu noktada kent konseyleri hemşehrilerin söz konusu hizmetlere erişimine ve karar alma mekanizmalarına katılmasına aracılık etmekle, bu imkânların hemşehrilere sağlanması için uygun bir platform yaratmakla yükümlüdür.

İkinci olarak ilgili kanunda “kentin hak ve hukukunun korunması” olarak ifade edilen kent konseyi ilkesi konsey yönetmeliğinde “kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek” olarak ifade bulunmaktadır. “Kentli hakkı” kavramı İkinci

Dünya Savaşı sonrasında gündeme gelmiş ortak bir yaşam vurgusuyla geliştirilmiş üçüncü kuşak haklar arasında sayılmaktadır. Kent hakkı öncesinde “ahlaksal bir öneri” olarak sunulan bir hak iken bugün “insan haklarının kentsel mekânda gerçekleşmesi” için bir koşul olarak sunulmaktadır (16). Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu kenti paylaşan kişilerin güvenlik, barınma, ulaşım, istihdam, seyahat, konut, eğlence olanaklarından yararlanma ve gelişme gibi haklarının olduğunu ayrıca sağlıklı bir çevre, kültürel yaşama katılım, yönetime katılım, planlı bir alanda yaşam sürdürme, kentsel mal ve hizmetlere erişim, konularında da eşitliğe sahip olduklarının altını çizmektedir (17). Kent konseylerinin bu bakımdan ilgili hakların ve hukukun gerçekleştirilmesi olarak tarif edilen işlevi söz konusu hakların özünün gerçekleşmesine ilişkindir. Bu durumda kent konseyleri öncelikle insan hakları konusunda kentte yaşayanlar üzerinde bir bilinç oluşturmali, sonrasında da kentte yaşayanların bu haklara sahip çıkmalarına aracılık etmelidir.

Üçüncü olarak ise “sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmek” olarak belirtilen işlev, kent konseylerinin demokrasinin geliştirilmesi ve yönetişime ilişkin mekanizmaların güçlendirilmesi için yapması gereken katkıyı nitelemektedir. Tek tek bu ilkelere bakmamız gerekirse: Sürdürülebilir kalkınma, kalkınma planlarının çevre gözetilerek ve “gelecek kuşakların ihtiyaçları” dikkate alınarak oluşturulması anlamına gelmektedir. Ayrıca sürdürülebilir kalkınma zorunlu olarak beraberinde yönetişim ilkelerini de talep etmektedir çünkü kalkınmanın ancak “toplumsal ve siyasal bir dönüşümle” mümkün olabileceği düşünülmektedir (18). Yine Habitat belgelerinde de ifade edilmiş olduğu gibi sürdürülebilir kalkınmanın temelini insan haklarına dayalı yönetimlerden geçtiği de unutulmamalıdır. Çevreye duyarlılık ilkesi çevre hakkının korunmasıyla ilgilidir. Çevre hakkı, üçüncü kuşak haklar olarak tanımlanan ve insanlar arasında dayanışmanın sağlanmasıyla korunabilecek haklar arasında yer almaktadır. Çevre “dolaylı ya da dolaysız kişiyi etkileyen maddi ve manevi gelişmesini, biçimlenmesini ve yaşam koşullarını belirleyen biyolojik, coğrafi ve toplumsal etkenlerin tümü” olarak tanımlanabilir (19). Bu tanımdan hareketle çevrede olan biten her şeyin insan üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olabileceğini, bu halde insanın olanaklarını geliştirmesinin koşulları olarak ortaya konan insan haklarının gerçekleştirilmesinin ya da korunmasının da doğrudan olan bitenden etkilenebileceğini söyleyebiliriz. Önceleri dolaylı olarak sağlık hakkının kapsamında değerlendirilen çevre hakkı bugün üçüncü kuşak bir hak olarak “sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşamak” şeklinde ifade bulmaktadır. Yine sosyal

dayanışmanın ve yardımlaşmanın sağlanması da kent konseyleri aracılığıyla geliştirilmesi planlanan amaçlar arasında yer almaktadır.

Son olarak “saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmek” de kent konseylerinin işlevleri arasında yer almaktadır. Önceki bölümde kapsamlarına değinilen bu ilkeler iyi yönetişimin sağlanması için geçerli kılınması gereken ilkelerdir. Buradan hareketle kent konseylerinin yönetişim ilkelerini hayata geçirecek mekanizmalar olduklarını; yönetişim ilkelerinin insan hakları ile ilişkisini göz önünde tuttuğumuzda ise kent konseylerinin aynı zamanda insan haklarının korunmasında etkili olabilecek araçlar olduğunu belirtebiliriz.

Tüm bu bilgiler ışığında Eskişehir’de bulunan Eskişehir Kent Konseyi, Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi ve Odunpazarı Kent Konseyi’ne bakacak olursak:

4. Eskişehir Örneği

Kent konseylerinin insan haklarının korunmasındaki rolünü ortaya koymak ve kent konseylerinin mevcut çalışmaları üzerinden değerlendirmelerde bulunmak için Eskişehir ilinde yer alan “Eskişehir Kent Konseyi”, “Odunpazarı Kent Konseyi” ve “Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi” örnek olarak belirlenmiştir. Bu nedenle ilgili konseylerin internet sayfaları ve sosyal medya hesapları incelenmiş ve konseylerin başkanları ile yüz yüze mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Mülakatlar iki bölümde yapılmıştır. İlk bölümde konsey başkanlarına kendilerinin başkanı oldukları kent konseylerinin genel özellikleri ve konseyin çalışmaları ile ilgili sorular yöneltilmiştir. İkinci bölümde ise başkanlara insan haklarına yönelik sorular yöneltilmiş, insan hakları ve kent konseyleri ilişkisi hakkında düşünceleri sorulmuştur. Çalışmanın bu bölümünde ilgili konseylerin internet sayfaları, sosyal medya hesapları ile başkanlarının görüşlerinden elde edilen bulgulara yer verilecektir.

4.1 Kent Konseylerinin insan haklarının korunmasındaki rolüne ilişkin bulgular

a-Kent konseylerinin doğrudan insan hakları alanında çalışan çalışma grubu, meclisi bulunmamaktadır.

Eskişehir'deki en eski kent konseyi olan "Eskişehir Kent Konseyi" bir meclisten (kadın meclisi) ve onbir tane çalışma grubundan oluşmaktadır. Eskişehir Kent Konseyi'nde doğrudan insan haklarıyla ilgili çalışma yapan bir çalışma grubu bulunmamaktadır. Ancak Kadın Meclisi ve Çevre Sağlık Çalışma Grubu dolaylı olarak bu alana katkı sağlamaktadırlar.

Odunpazarı Kent Konseyi'nin bünyesinde dört meclis (kadın meclisi, çocuk meclisi, gençlik meclisi ve mahalle meclisi) ve ondört çalışma grubu bulunmaktadır. Bu çalışma gruplarından bir tanesi de İnsan Hakları Çalışma Grubu'dur. Ancak bu grup 2016 yılının aralık ayında kurulmuş, oldukça yeni bir gruptur. İnsan hakları alanında doğrudan çalışmalar yapmaktadır. Yine Odunpazarı Kent Konseyi bünyesinde yer alan Kadın Meclisi, Gençlik Meclisi ile Çevre Çalışma Grubu da dolaylı olarak insan hakları alanında hareketlilik göstermektedirler.

Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi bünyesinde ise iki tane meclis (Gençlik Meclisi ve Mahalle Meclisi) bulunmaktadır. Çalışma grubu bulunmamaktadır. Konseyin insan hakları ile doğrudan çalışan bir çalışma grubu yoktur ancak konsey tarafından hayata geçirilen çalışmalar ve projeler dolaylı olarak insan haklarına katkı sağlamaktadır. Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi statüsü itibarıyla çevre hakkı, sağlık hakkı gibi konularda çalışmalar yapmaktadır.

b-Kent konseylerinin doğrudan veya dolaylı olarak insan hakları alanında yapmakta oldukları katkılar eğitimler, bilgilendirme etkinlikleri ve farkındalık çalışmaları olarak kategorilere ayrılmaktadır.

Kent konseylerinin yapmış oldukları ve doğrudan ya da dolaylı olarak insan haklarının korunmasına katkı sağlayacak çalışmaları eğitim çalışmaları, bilgilendirme etkinlikleri (konferans ve paneller) ve farkındalık çalışmaları olarak üçe ayırabiliriz.

İlk olarak Eskişehir Kent Konseyi'nin yapmış olduğu çalışmaları değerlendirirsek;

Eğitim alanında 2014 yılında gerçekleştirmiş oldukları "Kadının İnsan Hakları Eğitimi"ni ve "İş sağlığı ve Güvenliği Eğitimi"ni örnek verebiliriz. Bilgilendirme etkinliklerine örnek olarak ise mobbing konusunu ele alan "Patron bana taktı" panelini, engelli bireylerin yaşamlarını konu alan "Engelli yaşamı" adlı paneli, yine aynı konuda sonraki yıllarda gerçekleştirilmiş "Herkes için engelsiz bir hayat" adlı paneli ve sağlık hakkına odaklanan "Sağlıklı beslenme ve gıdalar" konulu paneli sıralayabiliriz. Farkındalık çalışmaları olarak ise konseyin kadın konusuna dikkat çekmek

için 2013 yılında gerçekleştirmiş olduğu “Bir milyar ayaklanma” adlı etkinliği, 2015 yılında gerçekleştirilmiş olan “Eşit Dünya Gazetesi”, “Şiddet gören kadın için şikâyet yol haritası” adlı çalışmaları ve 2016 yılında kadın emeğine dikkat çekmeyi amaçlayan “Köprüler örüyoruz” adlı etkinliği sayabiliriz. “The one billion rising” adlı uluslararası etkinliğinin yerele yansıması olan “Bir milyar ayaklanma” etkinliği kapsamında kadınlar, kadına yönelik şiddeti protesto etmek amacıyla kentin işlek bir bölgesinde bir araya gelerek dans etmişlerdir. “Eşit Dünya Gazetesi” etkinliği kapsamında kadın ve erkeklerin eşitliğini vurgulayan, insan haklarının altını çizen dev bir gazete şehrin dikkat çekici bir yerine yerleştirilmiştir. “Şiddet gören kadın için şikâyet yol haritası” ise şiddete uğrayan kadının ne yapabileceğinin anlatıldığı bir broşürdür. Hazırlanan bu broşür çok sayıda kadına ulaştırılmıştır. Son olarak “Köprüler örüyoruz” etkinliği kapsamında 1500 kadının el emeğiyle oluşturulan 30 metrelik örgü kentin cazibe merkezlerinden birinde sergilenmiştir. Bu kapsamda kırsaldan kente kadının emeğine, dayanışmasına dikkat çekilmiştir.

Odunpazarı Kent Konseyi bünyesinde yer alan İnsan Hakları Çalışma grubunun çalışmaları ise 2017 yılında gerçekleşen grup üyelerine yönelik “Çocuk Hakları Eğitici Eğitimi” ve “Temel İnsan Haklarına Yönelik Eğitici Eğitimi” olarak belirtilmektedir. Yine ilgili grup tarafından çocuklara yönelik “çocuk hakları” konulu bir etkinlik gerçekleştirilmiştir. Odunpazarı Kent Konseyi bünyesinde yer alan kadın meclisi ve gençlik meclisi’nin de insan hakları alanına giren bir takım çalışmaları mevcuttur. Farkındalık çalışmalarına örnek olarak Gençlik Meclisi’nin 1 Nisan 2017 tarihinde gerçekleştirmiş oldukları “Şaka değil Bu Yaşananlar” adlı etkinliği verebiliriz. Bu etkinlik kapsamında meclis üyeleri çocuk hakları, kadın hakları ve iş güvenliği gibi konulara dikkat çekmeyi amaçlamış ve bu çerçevede hazırladıkları broşürleri 1 Nisan günü halka dağıtmışlardır. Meclisin gerçekleştirmiş olduğu bilgilendirme etkinliğine örnek olarak da “İnsan Hakları İhlali Olarak Toplumsal Cinsiyet” adlı paneli sıralayabiliriz. Yine Kadın Meclisinin eğitim alanında yaptığı çalışmalara “Cinsel Gelişim ve Tacizden Korunma- Mahremiyet Eğitimi”ni bilgilendirme çalışmalarına ise “Çocuk İhmal ve İstismarı” ve “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Biz De Varız” ve “Yeni Anayasada Kadının Yeri” panellerini verebiliriz. Ayrıca meclis farkındalık çalışması kapsamına alabileceğimiz bisiklet çalışma grubu ile ortaklaşa olarak 8 Mart gibi önemli tarihlerde bisiklet etkinlikleri düzenlemektedir.

Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi ise 2016 ve 2017 yıllarında “Flört Şiddeti”ni konu alan önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Ayrıca konsey, kent yaşamında suçun nasıl oluştuğuna ve suçun

önlenmesi için ne gibi önlemlerin alınması gerektiğine odaklanan “Kent ve Suç” konulu bir panel düzenlenmiştir. “Küresel Isınmaya Mahallemiz hazır mı?” adlı etkinlik de yine insan hakları alanına katkı veren bilgilendirme etkinlikleri arasında sayabileceğimiz başka bir çalışmadır. Ayrıca önemli bir kısmından engelli vatandaşların yararlandığı hobi bahçelerinin oluşturulması, engelli vatandaşların mesleki bakımdan eğitilmesi amacıyla “Engelliler Montaj Atölyesi” kurulması ve zihinsel bakımdan yetersizliği olan vatandaşların yaşama ve üretime katılmaları için “Gökkuşuğu Kafe” adlı işletmenin açılması da Tepebaşı Belediyesi ile Sağlıklı Kent Konseyi’nin ortak çalışmalarının ürünü olarak sunulmaktadır (23).

c-Kent konseyleri sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlayacak ve çevre ile sağlık hakkının korunmasına destek olacak etkinliklerde bulunmaktadırlar.

Eskişehir Kent Konseyi tarafından gerçekleştirilmiş ve gerçekleştirilmekte olan geri dönüşüm projeleri, fidan dikimi etkinlikleri, çevrenin temizlenmesini amaçlayan “Let’s do it” etkinlikleri çevre hakkının korunmasına katkı sağlayacak etkinlikler arasında yer almaktadır. Yine İş Sağlığı ve Güvenli Çalışma grubu tarafından düzenlenen “Yaşam ve Riskler Paneli”; Enerji Çalışma grubu tarafından düzenlenen “Yenilenebilir Enerji Konferansı” ile “Enerjide Çözüm: Enerjinin Etkin Kullanımı ve Topluluk Enerjisi ile %100 Yenilenebilir Enerjiye Geçiş” konferansı; Çevre Sağlık Çalışma Grubu tarafından düzenlenen “Şehrin Karbon Ayak İzi-Sürdürülebilir Çevre Uygulamaları” konulu konferans ve “Su paneli” de konseyin sürdürülebilir kalkınmanın geliştirilmesi konusunda yaptığı çalışmalara örnek olarak verilebilir.

Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi “Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı Çalıştayı” düzenlemiş ve bu kapsamda da kent için önemli bir yol haritası hazırlanmasına aracılık etmiştir. Yine meme kanserine dikkat çekmek için gerçekleştirilen “Bir kez Dokun” etkinliği de konseyin sağlık hakkı alanında yapmış olduğu çalışmalara örnek olarak verilebilir. Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyinin yapmış olduğu bir diğer çalışma da doğal tarıma katkı sağlamak için belirlenmiş olan 8 dekarlık alanda yerli tohum yetiştirmek için girişimde bulunmuş olmasıdır. Bu kapsamda konsey tohum takas şenlikleri düzenlemektedir. Ayrıca yaşlı ve bakıma muhtaç kişilerin evde bakımlarının sağlanması amacıyla geliştirilmiş TEBEV (Tepebaşı Belediyesi Evinizde) projesi ve halk sağlığı konusunda vatandaşların bilgilendirilmesini öngören “Sağlık Ögütleri Eğitim Dizisi” projesi de konsey ile belediyenin ortak çalışmaları olarak sağlık hakkının korunmasına katkı sağlayan etkinlikler arasındadır (23).

Odunpazarı Kent Konseyinin sürdürülebilir kalkınma konusunda yaptığı çalışmalar örnek olarak 2016 yılının Aralık ayında gerçekleşen “El Patiyle Buluşuyor” adlı geri dönüşüm etkinliğini, fidan dikme ve çevre temizleme etkinliklerini sıralayabiliriz. “El Patiyle Buluşuyor” adlı etkinlik kapsamında atık maddeler kullanılarak sokakta yaşayan hayvanlar için barınaklar yapılmıştır.

d-Konsey başkanları insan haklarıyla ilgili yapılan çalışmaları yetersiz bulmaktadır.

Eskişehir Kent Konseyi Başkanı Akçasoy, kent konseylerinin insan hakları konusunda çok hassas olması gerektiğini ifade ederken insan hakları konusunun konseylerin “en öne koymaları gereken şeylerden biri” olduğunu belirtmiştir (20). Odunpazarı Kent Konseyi Başkanı Kumru ise kent konseylerinin insana dair her alanda çalıştığı için insan hakları ve kent konseylerinin iç içe, ayrılmaz bir parça olduğunu savunmuştur (21). Yine Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi Başkanı Çamoğlu, sağlıklı kent deyince sağlık deyince akla insan haklarının geldiğini, bu nedenle de konseylerin en önemli görevinin “insan haklarını korumak” olduğunu belirtmiştir (22). Bu benzer yaklaşımlarının yanında konsey başkanları konseylerin insan hakları konusundaki çalışmalarının yetersiz olduğu konusunda da hemfikirlidir.

Yapılan çalışmaların yetersiz olduğunu dile getiren Akçasoy sonraki dönemde yine kadın konusunda çalışmalar yapacaklarını, İstanbul Sözleşmesi'nin varlığının yaygınlaştırılmasına çalışacaklarını ve “kadına yönelik medyanın dili” konusunda çalışmalar yapmayı planladıklarını ifade etmiştir. Kumru, insan hakları çalışma grubu üyelerinin sonraki dönemde mahalle meclislerinde insan hakları ve çocuk hakları konularında çalışmalar yapacaklarını dile getirmiştir. Ayrıca insan hakları çalışma grubunun birçok insan hakları konusunu kapsayacak şekilde bir meclise dönüştürülmesi gerektiğini ve bu konuda planlamalar yaptıklarını ifade eden Kumru, mülteciler ve LGBT-İ bireyler ile ilgili çalışmalar yapamaya da başlamış olduklarını belirtmiştir. Eskişehir'deki göç olgusuna dikkat çeken Çamoğlu ise göç sorununun da bir insan hakkı sorunu olduğuna değinmiş ve konsey bünyesinde göçmenlerle ilgili çalışmalar yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

5. Sonuç ve Değerlendirme

Son dönemlerde Türk kamu yönetiminde yönetim bağlamında oldukça önemli düzenlemeler yapılmaktadır. Bu düzenlemelerden bir tanesi de YG-21 çalışmaları kapsamında hayata geçirilen kent konseyleri uygulamasıdır. Kent konseyleri kısaca; hemşehrilik bilincinin gelişimine katkı sağlayan, kentin hak ve hukukunu koruyan, sürdürülebilir kalkınmaya destek sağlayan yönetim mekanizmaları olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan yola çıkarak önceki bölümlerde detaylı olarak ele alındığı gibi konseylerin insan haklarının korunmasında önemli bir role sahip olduklarını belirtebiliriz.

Eskişehir’de bulunan kent konseyleri özelinde yaptığımız çalışmada daha önce de ifade edilmiş olduğu gibi konseylerin internet sayfalarından, sosyal medya hesaplarından ve konsey başkanlarıyla yapılan yüz yüze görüşmelerden faydalanılmıştır. Tüm bu bilgiler ışığında Eskişehir’de bulunan kent konseylerinin insan haklarıyla ilgili doğrudan çalışmalar yapmadıkları, yapılmakta olan çalışmaların da oldukça yeni olduğu gözlenmiştir. Eskişehir Kent Konseyi ve Odunpazarı Kent Konseyi bünyelerinde bulunan kadın meclislerinin kadın hakları ve kimi zaman da çocuk hakları ile ilgili aktif çalışmalar yaptıkları bu çalışmaların da hak temelli eğitimler, bilgilendirici faaliyetler ve farkındalık çalışmaları olarak yoğunlaştığı fark edilmiştir. Yine Odunpazarı Kent Konseyi’nde yer alan Gençlik Meclisi ve Eskişehir Kent Konseyi’nde yer alan Çevre Sağlık Çalışma Grubu’nun insan hakları kapsamında yer alabilecek çalışmalar yaptıkları gözlemlenmiştir. Odunpazarı Kent Konseyi’nde yer alan “İnsan Hakları Çalışma Grubu” ise Eskişehir’de yer alan kent konseyleri içinde doğrudan insan haklarına yönelik çalışmalar yapan tek çalışma grubu konumundadır. Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi sağlıklı kent konusuna odaklanmış çalışmalar yapmakta olduğundan dolayı daha çok üçüncü kuşak haklar arasında sıralayabileceğimiz çevre hakkına katkı yapacak faaliyetler içinde bulunmaktadır.

Eskişehir’de yer alan kent konseyleri’nin göçmenler, yaşlılar, eski-hükümlüler, LGBT-İ bireyler ve Romanlar gibi dezavantajlı gruplara yönelik hak temelli faaliyetler içinde bulunmadıkları gözlemlenmiştir. Bu durum da toplumda yer alan farklı grupların sorunlarının yönetime ulaşmasını engellemekte ve temsil edilmelerini kısıtlamaktadır.

Başta Tepebaşı Sağlıklı Kent Konseyi olmak üzere, Eskişehir Kent Konseyi ve Odunpazarı Kent Konseyi sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması ve çevreye duyarlılığın geliştirilmesi amacıyla

önemli çalışmalar gerçekleştirmektedirler. Çevre ve sağlık haklarının korunması kapsamında değerlendirebileceğimiz kimi çalışmalardan önceki bölümde bahsedilmiştir.

Son olarak kent konseyleri tarafından gerçekleştirilen çalışmaların, projelerin, faaliyetlerin ve etkinliklerin kent konseylerinin işlevleri arasında yer alan kentin hak ve hukukunun korunması ve sürdürülebilir kalkınmasının, çevreye duyarlılığın artırılması konularında ilgili amaçlarla örtüştüğü ancak yapılan çalışmaların yetersiz olduğunu ifade edebiliriz. Kent konseylerinin insan haklarının ne olduğu konusunda kentte yaşayanları bilgilendirmeleri gerekmektedir. Yine kent konseylerinin insan haklarının kent yaşamında herkese eşit olarak sağlanması ve bu hakların korunması konusunda kentte yaşayanlara yönelik daha kapsamlı çalışmalar yapması gerekmektedir. Çünkü kişilerin haklarını hem kendilerinde hem de başkalarında koruyabilmelerinin önkoşulu insan hakları bilgisine sahip olmalarıdır. Ayrıca konseylerin temsil edilemeyen, hakları ihlal edilen, ayrımcılığa, dışlanmaya, ötekileştirilmeye maruz kalan gruplara yönelik faaliyetlerini arttırmaları gerekmektedir.

Kaynakça

- (1) Kavruk, Hikmet (2013). “Yönetişim” içinde Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar, İspir, Eyyup G. (Ed.).Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- (2) Güzelsarı, Selime (2004). “Kamu Yönetimi Disiplininde Yeni Kamu İşletmeciliği ve Yönetişim Yaklaşımları”, içinde Kamu Yönetimi Gelişimi ve Güncel Sorunları, Öktem M. Kemal ve Ömürgönülşen, Uğur. Ankara: İmaj.
- (3) Özer, M. Akif (2015). Yeni Kamu Yönetimi. Ankara: Gazi.
- (4) Yıldırım, Uğur ve Öner, Şerif (2003). “Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımının Türkiye’ye Yansımaları: GAP’ta Sürdürülebilir Kalkınma ve Yerel Gündem 21”. Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt:12,Sayı 4, 6-27.
- (5) Kuçuradi, İoanna (2007). İnsan Hakları Kavramları ve Sorunları. Ankara:Türkiye Felsefe Kurumu

(6) Eryılmaz, Bilal (2013). “Temel Kavramlar” içinde Kamu Yönetimi, Sözen, Süleyman (Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

(7) Sözen, Süleyman (2014). Demokratik Yönetişim ve Poliste Hesap Verebilirlik. Ankara: Adalet.

(8) Sheng, Yap Kioe (2009). ”What is Good Governance?”.

<http://www.unescap.org/resources/what-good-governance>

(9) Good Governance and Human Rights.

<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Development/GoodGovernance/Pages/GoodGovernanceIndex.aspx>

(10) Tokgöz, Fikret (Yay. Haz.) (2008). İyi Yönetişim El Kitabı. İstanbul: TESEV

(11) Yüksel, Mehmet (2000). “Yönetişim (Governance) Kavramı Üzerine”. Ankara Barosu Dergisi-3. 145-160.

(12) Rio Deklarasyonu.

http://www.cem.gov.tr/erozyon/Files/disiliskiler/temel_guncel_belgeler/Riodek.G%C3%BCndem21%20Orman%20Pre.pdf

(13) Kutlu, Önder, Usta Sefa ve Kocaoğlu Mustafa (2009). “Vatandaş Odaklı/Vatandaşın Odakta Olduğu Yönetim: Kent Konseyleri ve Selçuklu Belediyesi Örneği”. SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi

(14) 5393 sayılı Belediye Kanunu

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>

(15) Çelik, Abdullah (2013). “Kent Yönetimi Bağlamında Kent Konseyinin İşlevleri Üzerine Bir Değerlendirme”. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 14, Sayı 2, 215-229.

(16) Ertan, Kıvılcım Akkoyunlu (2008). “Kent Hakkı Üzerine Düşünceler”. Amme İdaresi dergisi, Cilt 41, Sayı:4 Aralık 2008, s. 125-141.

(17) The European Urban Charter.

<https://5cidade.files.wordpress.com/2008/11/the-european-urban-charter.pdf>

(18) Aral, Berdal (2001-2002). “Bir İnsan Hakkı Olarak Kalkınma Hakkı”. İnsan Hakları Yıllığı, Cilt 23-24, 129-146.

(19) Hamamcı, Can (1983-1884). “Çevre Hakkı Üzerine Düşünceler”. İnsan Hakları Yıllığı, Sayı:5/6, 171-181.

- (20) Nuray Akçasoy (Eskişehir Kent Konseyi Başkanı) ile yüz yüze görüşme, 22 Mayıs 2017.
- (21) İsmail Kumru (Odunpazarı Kent Konseyi Başkanı) ile yüz yüze görüşme, 23 Mayıs 2017.
- (22) Serpil Çamoğlu (Tepebaşı sağlıklı Kent konseyi Başkanı) ile yüz yüze görüşme, 24 Mayıs 2017.
- (23) İnci Çalışkan (Tepebaşı Belediye Sağlıklı Kent Konseyi Proje Koordinatörü) ile yüz yüze görüşme, 13 Haziran 2017.
- (24) Uçar, Ahmet ve Negiz, Nilüfer (2016). “Yerelde Kamu Politikalarının Oluşumunda Yerelde Kamu Politikalarının Oluşumunda Yönetişim ve Katılımcılık”. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2016 Sayı: CİEP Özel Sayısı, ss.788-819.
- (25) Demir, Konur Alp ve Yavaş, Hikmet (2015). “Kent Konseyleri ile Yerinden Yönetilen Katılımcı Kent Yönetimleri: Yerel Yönetişim Kapsamında Bir Değerlendirme”. Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi, Cilt:4, Sayı:7, s. 49-62.
- (26) Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği.
<http://www.skb.gov.tr/sik-sorulan-sorular/>
- (27) UNDP (1997), Reconceptualizing Governance, Discussion Paper No. 2. New York:UNDP (1997):9.
- (28) Kent Konseyi Yönetmeliği
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/10/20061008-5.htm>

Kent Akademisi